

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

**Випуск 31
Книга 2**

Рівне – 2019

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 31. Кн. 2. Рівне: РДГУ, 2019. 187 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне)

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне)

Редакційна рада:

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м. Жешув, Республіка Польща)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м. Київ)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м. Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м. Чернівці)

Шугаєва Людмила – доктор філософських наук, професор (м. Рівне)

Члени редколегії:

Галуха Любова – кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м. Остріг)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м. Ченстохова, Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м. Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м. Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 10 від 28 листопада 2019 р.

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ №15857-4329Р**

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України «Про державну реєстрацію періодичних видань» часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (наказ № 820 від 11.07.2016 р.)

ISSN 2519-1942

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
Факультет історії, політології та міжнародних відносин РДГУ,
isf_rdg@ukr.net
<http://fipmv.rv.ua/>

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2019

7. Rukkas A. «Razom z polskym viiskom»: Armiia Ukrainskoi Narodnoi Respubliky 1920 r. (struktura, orhanizatsiia, chyselnist, uniforma). Nizhyn: Vydavets PP Lysenko M.M., 2013. 480 s.
8. Shandruk P. Ukrainaska armiia v borotbi z Moskovshchynoiu (18 zhovtnia–21 lystopada 1920 r.). *Za Derzhavnist*. Kalish, 1934. Zb.4. S.201–236.
9. TsDAVO Ukrainy (Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy). F. 1065. Op. 2. Spr. 173. 2 ark.
10. TsDAVO Ukrainy. F. 1075. Op. 2. Spr. 63. 126 ark.
11. TsDAVO Ukrainy. F. 1078. Op. 2. Spr. 34. 180 ark.
12. TsDAVO Ukrainy. F. 3172. Op. 1. Spr. 53. 206 ark.
13. TsDAVO Ukrainy. F. 3172. Op. 4. Spr. 5. 232 ark.
14. TsDAVO Ukrainy. F. 3172. Op. 4. Spr. 7. 140 ark.
15. TsDAVO Ukrainy. F. 3254. Op. 1. Spr. 7. 113 ark.

УДК 94(477) «1917/1991»

МОТИВАЦІЯ ВСТУПУ ЖІНОК ДО ЛАВ ОУН ТА УПА

Віталій Півоварчук

Рівненський державний гуманітарний університет (Рівне, Україна)

e-mail: vitpiv1@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2882-5501>

Інеса Харитон

Рівненський державний гуманітарний університет (Рівне, Україна)

e-mail: inesa290797@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4612-6931>

У статті розглянуто основні мотиваційні чинники для участі жінок в підпіллі. Досліджено роль жінок – членів Української Повстанської Армії (УПА) та Організації Українських Націоналістів (ОУН) в боротьбі українського народу за державну незалежність. Дослідження структурних ланок цих організацій дозволяє краще зрозуміти внутрішній устрій та організацію підпілля, а створення жіночої референтури постає як провідний напрям у розбудові УПА та розширенні агентурної мережі ОУН.

Ключові слова: *жінка, Організація Українських Націоналістів, Українська Повстанська Армія, підпілля.*

Vitaliy Pivovarchuk, Inesa Kharyton. MOTIVATION OF WOMEN TO JOIN THE OUN AND UPA RANKS

In the article basic motivational factors are considered for participating of women in an underground. The role of women – members of Ukrainian Insurgent Army (UPA) and Organization of Ukrainian Nationalists (OUN) is investigational in the fight of the Ukrainian people for state independence. Research of structural links of these organizations allows better to understand an internal device and organization of underground, and creation of women's referents appears as leading direction in development of UPA and expansion of secret-service network of OUN.

Actualy today there is a study of history of the Ukrainian liberation movement. It is explained by that Ukrainians passed a long and thorny way to creation of the own

independent state, that is why they must remember about those, who fought for freedom of our country. In the light of proof increase of interest in activity of OUN and gender history, a look to underground activity and participating in her of woman gives an opportunity to see national liberation competitions from a new, here and there unexpected prospect. Unfortunately, a characteristic feature of this topic is the lack of proper attention of researchers to the participation of women in the struggle between the OUN and the UPA during the war in Western Ukraine. Women have made a significant contribution to the development and activities of the OUN underground, which is why research into their role in such a complex period of Ukrainian history is relevant. Analyzing the factors that additionally encouraged the local Ukrainian population to participate in the UPA and actively cooperate with the insurgents, the researchers point to the discriminatory policy of the Polish authorities against Ukrainian citizens of the Commonwealth during the interwar period, as well as the repression of the Soviet authorities and punitive actions in the Nazi – contributed to a significant radicalization of political sentiment among Ukrainians and pushed even generally moderate residents to adopt the ideology of Ukrainian nationalism and oppose the authorities in the form of clandestine activities.

Key words: *woman, Organization of Ukrainian Nationalists, Ukrainian Insurgent Army, underground.*

Актуальним сьогодні є вивчення історії українського визвольного руху. Це пояснюється тим, що українці пройшли довгий та тернистий шлях до створення власної незалежної держави, тому вони повинні пам'ятати про тих, хто боровся за свободу нашої країни. У світлі стійкого зростання інтересу до діяльності ОУН та гендерної історії, погляд на підпільну діяльність і участь у ній жінки дає можливість побачити національно-визвольні змагання з нової, подекуди несподіваної перспективи. На жаль, характерною особливістю цієї теми є відсутність належної уваги дослідників до участі жіноцтва у боротьбі ОУН та УПА у роки війни на західноукраїнських землях. Жінки зробили вагомий внесок у розвиток та діяльність оунівського підпілля, тому дослідження їхньої ролі у такий складний період української історії є актуальним.

Феномен участі жінки у діяльності націоналістичних організацій породжений діалектичною єдністю потреби національного визнання та потреби відстоювання свого статусу як рівноправного члена соціуму. Під впливом фемінізації тогочасного суспільства українська жінка вбачала можливість за рахунок участі у націоналістичній боротьбі, позначеній, однак, статевою дискримінацією, що увиразнює гендерну проблему українського підпілля, тобто шляхом досягнення національного визнання, здобути рівність у всіх інших суспільних сферах. Утім, потрібно підкреслити, що вияви українського фемінізму мали здебільшого націоналістичний характер без домінування емансипації. В руслі дослідження феміністичних рухів потрактовували вступ українок до лав ОУН як явище, яке безпосередньо пов'язане з бажанням вступу до лав націоналістів.

Загалом, вступ жінки до лав націоналістів був детермінований сформованістю патріотичних, націоналістичних ідеалів, увиразнених паралельно феміністичними настроями, що наростали у жіночій складовій суспільства в ті

часи. Участь у діяльності ОУН була можливістю для жінки виявити себе як члена політичних процесів та воєнних дій, що зумовлювало створення уявлення значущості та ваги в суспільстві, які стали вимогою часу для жіночої складової соціуму. Так, в руслі вищеописаних історичних обставин саме націоналістичними організаціями було замінено умови діяльності жінок.

І.Зельська вказує, що на формування таких позицій мав вплив широкий спектр факторів, зокрема тогочасна суспільно-політична ситуація, утиски з боку польської влади, приниження національної гідності українців та їх постійне переслідування [5, с. 19]. Становище, що відзначалося наявністю утисків за будь-які вияви у якому постійно присутні утиски за будь-які прояви національної належності, їх увиразнення подекуди досить агресивними діями, детермінувало виникнення ідеологічної течії, яка набула у процесі свого динамічного розвитку досить значної популярності серед молоді України. Жіночий сегмент суспільства не становив виняток. Стимулювало вступ жінок до націоналістичного підпілля також те, що керівництво ОУН позитивно сприйняло вступ до своїх лав усіх бажаних без акцентування на статі, зокрема всіляко залучало до підпілля жінок та молодих дівчат. Ще на початкових стадіях функціонування підпілля було започатковано секційне навчання, ініційована активністю учасників націоналістичного руху. Однією з таких організацій, заснованою з метою професійного військового навчання її членів, була організація молодіжного підрозділу «Юнацтво» у якому діяли й дівочі секції. Від членів «Юнацтва», у складі якого вимагали дотримання трьох кодексів чеснот українського націоналіста: «Декалогу» (заповідей українського націоналіста), 12 прикмет характеру й 44 правил життя. Для діяльності у лавах організації підбирали національно свідомих дівчат, що мали сильну волю та організаторські здібності, здебільшого у віковому діапазоні від 17 до 25 років. Їх об'єднували в п'ятірки, один клас охоплював одне, зрідка два такі об'єднання. Дисципліновані юнки зверталися одна до одної лише за псевдами [10, с. 23]. Гуртки у складі 4–5 осіб, мали власні вузькі, чітко визначені, функції: ідеологічний вишкіл, правила конспірації і розвідки, пропаганда, фінансово-господарські питання, медицина тощо [6, с. 19]. На зборах таких п'ятірок дівчата детально вивчали історію України, читали нелегальну літературу, дискутували на політичні теми, вчилися правильно конспіруватися та передавати секретну інформацію, а також опановували військову справу. Прикладом діяльності такої п'ятірки є організована у 1931–1932 рр. розвідувальна група у складі Віри Свенціцької, Катерини Зарицької, Дарії Гнатківської та Ганни Недведзької, яку очолювала Марія Кос. Функції керівництва покладали на дівчат, що вже досягли 19 років. Дівчата отримували завдання переважно розвідувального характеру, часто передавали секретну інформацію, налагоджували контакти з потрібними людьми, займалися виманюванням осіб, яким підпільники виносили смертний вирок, яке ще називали «зваблюванням» [12, с. 66].

Пояснюючи причини свого вступу до ОУН та готовність (більшою чи меншою мірою) долучитись до боротьби за незалежну українську державу, жінки з різних теренів згадують про власне дитинство: «Перехід у підпілля був моїм особистим, цілком свідомим рішенням. В тих обставинах, з моїм сімейним

патріотичним вихованням, я б просто вважала себе кимось менш вартісним, коли б не приєдналася до українського визвольного руху» [2, с. 476].

Колишні підпільниці засвідчують, що національну свідомість у них змалку виховували як у родині, так і в молодіжних організаціях національно-патріотичного спрямування («Сокіл», «Пласт», «Луг» та ін.). Різномісна діяльність осередків «Просвіти», «Союзу Українок», «Сільського господаря» та інших українських громадських організацій сприяла формуванню національної свідомості українців у міжвоєнній Польщі.

Аналізуючи чинники, які додатково спонукали місцеве українське населення до участі в УПА та активної співпраці з повстанцями, дослідники вказують на дискримінаційну політику польської влади щодо українських громадян Речі Посполитої у міжвоєнний період, а також репресії радянської влади і каральні акції нацистів, які – у своїй сукупності – сприяли значній радикалізації політичних настроїв у середовищі українців та підштовхували навіть загалом поміркованих мешканців до прийняття ідеології українського націоналізму та спротиву владі у формі підпільної діяльності.

Це невдоволення національною політикою польського уряду накладалося на ще живу пам'ять про національно-визвольні змагання 1917–1921 рр. У міжвоєнній Галичині свідки української революції та колишні вояки УСС та УГА ділилися спогадами з молоддю, настановляючи їх на продовження боротьби за незалежну українську державу. Колишні підпільниці зазначають, що такі особисті історії та авторитет українських ветеранів підживлювали думку про продовження боротьби [4, с. 102].

Важливим осередком формування національної свідомості залишалась родина.

Значну роль у патріотичному вихованні молоді відігравали приватні українські навчальні заклади, де викладали представники свідомої української інтелігенції. Патріотизм слугував тим підґрунтям, яке дозволяло націоналістам легше залучати жінок на свій бік, щоб згодом трансформувати його у стійкі політичні переконання у річищі українського націоналізму. Долучившись до підпілля, дівчата та жінки проходили різноманітні вишколи, читали пропагандистську літературу, опановували ідеологічні засади українського націоналізму, засвоюючи відповідне бачення ролі і завдань жіноцтва у боротьбі за національно-державну справу, і відтак ставали свідомими та відданими підпільницями [4, с. 45].

Окрім національно-патріотичних переконань та інших соціально-політичних чинників, не варто залишати поза увагою й особистих мотивів, які спонукали жінок допомагати повстанцям: дружина ішла у підпілля услід за своїм чоловіком; сільська дівчина лікувала і переховувала ранених повстанців, бо серед них був її коханий; звичайні сільські жінки годували і одягали вояків, серед яких були їхні сини чи брати [7].

Загроза вивезення на примусові роботи до Німеччини також підштовхувала молодь до підпілля. Важливі й вікові психологічні особливості молоді, яка активно поповнювала лави ОУН і УПА. Аналіз біографій колишніх підпільниць засвідчує: більшість долучилася до цієї діяльності у віці 16–22 років. Д.Корчак пригадувала, що її ще 14-літньою школяркою залучили до підпільної діяльності:

«Знайомі старші хлопці вже навчались в педінституті, в технікумах і були задіяні в антирадянському опорі [8].

На пропозицію, чи можемо їм допомагати, радо погодились, адже ми цього чекали (...) Нам передавали антирадянську літературу: газети, брошури, листівки, відозви. Розповсюджували, де тільки могли». Діти збирали продукти для підпільників. Радикальність поглядів, ідеалістичне сприйняття світу, прагнення до самоствердження, певний авантюризм і готовність до ризиків характеризують психологічні особливості цієї вікової групи [13, с. 153].

Романтичні уявлення про партизанську війну підсилював також й ідеалізований гіпермаскулінний образ вояка-повстанця, що його конструювала та популяризувала націоналістична пропаганда. У ній вояк постає як мужній, сильний, відважний та відданий ідеї супергерой, що не міг залишити байдужими дівчат. То ж принаймні для частини молодих людей членство в ОУН та участь в УПА могло спершу здаватися такою собі захоплюючою пригодою, способом випробування власної зрілості, самостійності, можливістю кинути виклик усталеним нормам. Та які причини не привели б ту чи іншу дівчину у підпілля, поступово активні його учасниці переймалися ідеями служіння нації, багато хто з них навіть після арешту та ув'язнення продовжували бути відданими прихильницями націоналізму [9].

Описуючи роль жінок у повстанській війні, не можна не згадати і про окремі жіночі долі. Найперше, це долі жінок-матерів, – вони відбилися у спогадах Євгенії Андрусак і Катерини Зарицької. Долі цих жінок виявилися подібними: обидві працювали в медичній службі, обидві боролися за статус матері, за можливість виховувати своїх синів. Жінкам-повстанкам нелегко було ставати матерями, адже майже одразу після народження дитини потрібно було готуватися до розлуки з нею.

В умовах війни проти чужинської влади жінка-матір опинялася перед украй складною дилемою: допомагаючи повстанцям, вона наражала на смертельну небезпеку власних дітей, а відмовляючись від допомоги, зраджувала власні переконання та прирікала на поразку тих, хто боровся за незалежну українську державу.

Фактично, піднесення національної свідомості українських жінок в умовах збройного протистояння зумовило зміни в ієрархії їхніх цінностей: жінки свідомо жертвували своїми материнськими почуттями й обов'язками на користь національної ідеї [7].

Однією з причин залучення жіноцтва до ОУН була мобільність. Адже в умовах спочатку німецької окупації, а потім радянської жінкам легше було виконувати завдання оунівського підпілля. Українське жіноцтво спочатку виконувало допоміжні ролі, але через певний час з'явиться положення, згідно з яким жінки повинні служити підпіллю та носити зброю так само, як і чоловіки [1, с. 120]. Така участь передбачала існування «жіночої мережі». Це була відносно самостійна підструктура ОУН, що об'єднувала виключно жінок та дівчат, мала чітко окреслені функції інформаційно-розвідувального, просвітницько-пропагандистського, санітарно-медичного та постачально-побутового характеру [7, с. 104]. Вибудовувалась за територіальним та виробничим принципом та значною мірою повторювала структуру ОУН,

забезпечуючи при цьому максимальну конфіденційність та конспірацію членства. Перший секретар Струмилівського райкому партії Боргунов про жіночу мережу писав: «Ми маємо велику кількість жіночих сіток. З даних відомо, що в селах з 1000 мешканців є 50–60 членів ОУН, і значною часткою є жінки. В деяких селах вони керують підпільною роботою. Жіноча сітка, як правило, не воєнна частина, а скоріше організаційна, допоміжна сила» [1, с. 126]. Усі дівчата, які долучалися до діяльності в ОУН та УПА, проходили освітньо-ідеологічний вишкіл під керівництвом своєї провідниці, вивчали історію та географію України, знайомилися з ідеологією та програмою ОУН.

Жінки також були розвідницями. Основною причиною виконання такої роботи було те, що окупанти недооцінювали дівчат і ставилися до них з меншою підозрою. Розвідниці, переодягнені на селянок, здобували інформацію про пересування загонів ворогів, доповідали про арешти, зради і провокації та повідомляли про загрози. Також вони допомагали повстанцям пройти незнайомими територіями, йдучи попереду та сигналізуючи про небезпеку. Нарівні з чоловіками брали участь у багатомісячних рейдах такі жінки, як Ярослава Бульбан, Уляна Погінець, Параскевія Процак та багато інших.

Зростання ролі жінок в національному підпільному русі також вміло використовували радянські органи безпеки, які застосовували жорстокі методи для вербування українок у лави своїх агентів та різними способами намагалися збудити взаємну підозру серед повстанців. Вони влаштовували системні облави і масові арешти місцевих українських жінок. Якщо затримана була невинною, то через кілька днів жорстоких допитів її відпускали, але пережито мало відвернути від співробітництва з повстанцями в майбутньому. Методи вербування були жорстокими, ставили людину перед тяжким вибором. Яскравий приклад – історія вербування Людмили Фої, яка витримала більше двох місяців допитів, а пішла на співпрацю лише тоді, коли заарештували її батьків [11].

У повстансько-партизанській війні «мирні» та «воєнні» обов'язки жінки накладалися. Традиційні «мирні» жіночі ролі переносяться у воєнну ситуацію. Жінка шиє, готує, в'яже. Але тепер вона, по-перше, усвідомлює себе важливим складником загальної справи, а по-друге, ризикуючи життям, грає за правилами жорсткої чоловічої гри [13, с. 146].

Отже, жінкам в ОУН надавалося особливе місце, і їхня практична діяльність в українському національно-визвольному русі була надзвичайно багатогранною. Представниці жіночої статі у лавах ОУН та УПА виконували різні функції, як «мирні» (лікарі, медсестри та санітарки), «напівмирні» (друкарки, пропагандистки та зв'язкові), так і «воєнні» (розвідниці, учасниці відділів УПА, а інколи й командири роїв), а також дбали про повсякденні потреби повстанців. Інколи вони виконували декілька функцій та ролей одночасно, працювали не покладаючи рук і віддавали життя за ідею створення незалежної України. Підпілля ОУН та формування УПА, можливо, не змогло б тривалий час чинити опір радянському та німецькому режимові без внеску жінок та їхньої підтримки.

Джерела та література

1. Бурдс Дж. Советская агентура: Очерки истории СССР в послевоенные годы (1944–1948). Москва, Нью-Йорк: Современная История, 2006. 296 с.

2. Дацюк Г. Тема визвольних змагань у контексті усної історії. Жіночий досвід. *Наукові записки з української історії: зб. наук. ст.* Тернопіль, 2007. Вип. 19. С. 476–477.
3. Дядюк М. Український жіночий рух у міжвоєнній Галичині: між гендерною ідентичністю та національною заангажованістю: монографія. Львів: Астролябія, 2011. С. 202–228.
4. Зброжко О. Молодіжні осередки руху опору в Західній Україні в 40–50 роках ХХ ст. у світлі документів Державного архіву у Львівській області. *Український визвольний рух.* 2015. № 20. С. 43–55.
5. Зельська І. Відгомін. Київ, 2003. 194 с.
6. Історія однієї фотографії: спроба саморепрезентації. Київ, 2007. 139 с.
7. Кісь О. Р. Жіночий досвід ГУЛАГу: стан досліджень та джерельні ресурси в українському контексті. *Український історичний журнал.* 2016. № 3. С. 125.
8. Крайній І. Жіночі обличчя ОУН-УПА. *Україна Молода.* 2005. 9 черв. URL: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/445/163/16084>
9. Онишко Л. Відважні. Мирні, напівмирні та воєнні ролі жінок в УПА. *Тиждень.* 2012. № 41. 11 жовт. URL: <http://tyzhden.ua/History/62084>
10. Онишко Л. Катерина Зарицька. Молитва до сина. Львів: Світ, 2002. 76 с.
11. Онишко Л. Роль жінки в українському національно-визвольному русі середини ХХ століття. *Український визвольний рух: До 75-ліття Організації Українських Націоналістів.* Зб. 3. Львів, 2004. С. 30–38.
12. Онишко Л. Роль жіноцтва в національно-визвольному русі середини ХХ століття. *Визвольний шлях.* 2005. № 8. С. 66–76.
13. Ткач Д. Мотивація вступу до лав УПА: до постановки проблеми. *Український визвольний рух.* 2007. Зб. 9. С. 152–153.

References

1. Burds Dzh. Sovetskaia ahentura: Ocherky ystoryy SSSR v poslevoennye hody (1944–1948). Moskva, Niu-York: Sovremennaia Ystoryia, 2006. 296 s.
2. Datsiuk H. Tema vyzvolnykh zmahan u konteksti usnoi istorii. Zhinochyi dosvid. *Naukovi zapysky z ukrainskoi istorii: zb. nauk. st.* Ternopil, 2007. Vyp. 19. S. 476–477.
3. Diadiuk M. Ukrainskyi zhinochyi rukh u mizhvoieniui Halychyni: mizh hendernoiu identychnistiu ta natsionalnoi zaanhazhovanistiu: monohrafiia. Lviv: Astroliabiiia, 2011. С. 202–228.
4. Zbrozhko O. Molodizhni oseredky rukhu oporu v Zakhidnii Ukraini v 40-50 rokakh KhKh st. u svitli dokumentiv Derzhavnoho arkhivu u Lvivskii oblasti. *Ukrainskyi vyzvolnyi rukh.* 2015. № 20. S. 43–55.
5. Zelska I. Vidhomin. Kyiv, 2003. 194 s.
6. Istoriiia odniiei fotohrafii: sproba samoreprezentatsii. Kyiv, 2007. 139 s.
7. Kis O. R. Zhinochyi dosvid GULAGu: stan doslidzhen ta dzherelni resursy v ukrainskomu konteksti. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal.* 2016. № 3. S. 125.
8. Krainii I. Zhinochi oblychhia OUN-UPA. *Ukraina Moloda.* 2005. 9 cherv. URL: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/445/163/16084>
9. Onyshko L. Vidvazhni. Myrni, napivmyrni ta voienni roli zhinok v UPA. *Tyzhden.* 2012. № 41. 11 zhovt. URL: <http://tyzhden.ua/History/62084>
10. Onyshko L. Kateryna Zarytska. Molytva do syna. Lviv: Svit, 2002. 176 s.
11. Onyshko L. Rol zhinky v ukrainskomu natsionalno-vyzvolnomu rusi seredyny XX stolittia. *Ukrainskyi vyzvolnyi rukh: Do 75-littia Orhanizatsii Ukrainskykh Natsionalistiv.* Zb. 3. Lviv, 2004. S. 30–38.
12. Onyshko L. Rol zhinotstva v natsionalno-vyzvolnomu rusi seredyny KhKh stolittia. *Vyzvolnyi shliakh.* 2005. № 8. S. 66–76.
13. Tkach D. Motyvatsiia vstupu do lav UPA: do postanovky problemy. *Ukrainskyi vyzvolnyi rukh.* 2007. Zb. 9. S. 152–153.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Мартинчук Світлана

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА У ВОЛИНСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ 3

Ткаченко Галина

ЖІНОЧИЙ РУХ В ГАЛИЧИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ –
НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ 13

Марчук Олександр

ДІЯЛЬНІСТЬ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ УНР У РІВНОМУ
(КІНЕЦЬ БЕРЕЗНЯ – ПОЧАТОК ТРАВНЯ 1919 р.) 21

Яблонська Діана

МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ КУРНЕВИЧ:
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА І ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОМУ ІНО 30

Ляшкович Тетяна

ВІЙСЬКОВО-САНІТАРНІ ПОТЯГИ: ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ І
НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ЗБРОЙНИМ СИЛАМ УНР У 1919 р. .. 39

Ляшкович Роман

ВІЙСЬКОВІ МОБІЛІЗАЦІЇ НА ПРОСКУРІВЩИНІ
ВОСЕНИ 1920 р.: ОРГАНІЗАЦІЯ, ХІД, НАСЛІДКИ 47

Півоварчук Віталій, Харитон Інеса

МОТИВАЦІЯ ВСТУПУ ЖІНОК ДО ЛАВ ОУН ТА УПА 54

Доброчинська Валентина

ПОЧАТКОВЕ ШКІЛЬНИЦТВО В РЕЙХСКОМІСАРІАТІ «УКРАЇНА»
(1941–1944 рр.) (НА ПРИКЛАДІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ РІВНОГО) 61

Михальчук Роман

НАЦИСТСЬКА ПРОПАГАНДА В М. РІВНЕ ПІД ЧАС
НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941–1944 рр.) 69

Ліннік Юрій

ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ 79

РОЗДІЛ 2 ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ І МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

- Шамсутдинова-Лебедюк Тетяна, Шамсутдинов Баходир*
ТИМУР ТА ЗОЛОТА ОРДА 85
- Озимчук Олег, Дорошук Сергій*
ОСОБЛИВОСТІ АРХЕОЛОГІЧНОЇ ТИПОЛОГІЇ
РАНЬОСЕРЕДНЬОВІЧНИХ СКАНДИНАВСЬКИХ МЕЧІВ 93
- Плюта Наталія*
ФАШОДСЬКИЙ ІНЦИДЕНТ – КУЛЬМІНАЦІЯ
БРИТАНО-ФРАНЦУЗЬКОЇ БОРОТЬБИ ЗА КОЛОНІАЛЬНЕ
ПАНУВАННЯ В АФРИЦІ 102
- Клімчук Юрій*
ПАМ'ЯТНІ МІСЦЯ ПРО УКРАЇНЦІВ – УЧАСНИКІВ
ІТАЛІЙСЬКОГО РУХУ ОПОРУ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ:
ЗА ПІДСУМКАМИ СТУДІЙ ОСТАННЬОГО ЧАСУ 111

РОЗДІЛ 3 ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

- Візитів Юлія*
ПЛАСТОВИЙ МАРТИРОЛОГ РОДИНИ ТИЖУКІВ
(МІЖВОЄННІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ) 122
- Сєєрова Ольга, Жук Олександр*
ДО ПРОБЛЕМИ ПРОСЛАВЛЕННЯ ІКОНИ БОЖОЇ МАТЕРІ «ЗНАМЕННЯ»
ЦЕРКВИ СВ.ВМЧ. ПАРАСКЕВИ П'ЯТНИЦІ СЕЛА ВІЛІЯ
ОСТРОЗЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ 130

РОЗДІЛ 4 ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

- Жилюк Сергій, Шаправський Сергій*
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКОВНОЇ
ПРОБЛЕМАТИКИ ВОЛИНИ: МЕТОД І ПРАКТИКА 141
- Журавльова Світлана*
МІЖНАРОДНІ ТОРГОВЕЛЬНІ ТА ДИПЛОМАТИЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УРСР У
1921–1923 РОКАХ В СУЧАСНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ 147

Гуменюк Оксана
РАДЯНСЬКА ПОВСЯКДЕННІСТЬ З УКРАЇНСЬКОЮ ОЗНАКОЮ:
ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ 155

Санжаревський Олег, Зновяк Владислава
ВИСВІТЛЕННЯ ТЕМИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ НА ПОРТАЛАХ
ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ В 2018–2020 РОКАХ:
КОНТЕНТ-АНАЛІЗ НА ПРИКЛАДІ ДОНБАСУ 161

РОЗДІЛ 5

РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

Амінов Бахтієр, Карпукіна Тетяна
СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І
МЕТОДІВ У ВИКЛАДАННІ ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН 169

Бондар Ірина
ВИВЧЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ
ЗА ДОПОМОГОЮ КРЕАТИВНИХ ЗАВДАНЬ 175

ISSN 2519-1942



НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Випуск 31

Книга 2

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 1.12.2019 р. Папір офсетний.

Гарнітура «Times New Roman».

Наклад 300. Ум. друк. арк. 14,3.

Віддруковано засобами різнографічного друку

ПП Самборський І.О.

вул. Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33014

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 31. Книга 2. Рівне: РДГУ, 2019. 187 с.

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2019